

Porno Her Yerde: Tükenen Toplum

Çoğumuz porno veya pornografi sözcüğüyle karşılaştığımızda teklifsizce her anı paylaşarak cima eden insanları hatırlıyoruz. Pek kabahatli sayılmayız. Zira tanım, zihnimize cinsel bir konunun sadece cinsel uyarılma maksadıyla betimlenmesi olarak oturmuş. Halbuki pornografi, özellikle teknoloji ve internetin hayatlarımıza sızma ve gelişme hızıyla doğru orantılı şekilde toplumun her hücreğine nüfuz etmektedir. Yemek, giyim, seyahat, siyaset, din, sosyalleşme. Mamafih zihnimiz pornografiyi cinsellikten ayrı düşünemiyor. Referanslarımızı kısıtlayan bu müstehcenlik yüzünden basit bir hakikati atlıyoruz: Hayatı ölümden gizleyen o perdeyi ortadan kaldırdığımız gerçeğini.

Byung-Chul Han pornografiyi tanımlarken “*tam da topyekûn teşhir ve soyma uğruna sırrın ortada kaybolduğu an başlar;*” der.¹ Ona göre pornonun cazibesi canlı cinsellikte ölü bir seks yapılması beklentisinden ileri gelir.² Tanımda cinselliğin yerine ne koyarsanız koyun, çağımız yaşantısında baş başa kaldığımız o beklenti halini tanımlayacaktır. Hakiki bir açıklıkla sınanırken bir döner kesilişini telefonda seyretme beklentisi, izlemekten imtina ettiğimiz filmlerin ölü parçalarını yani kesitleri paylaşanlar üzerinden kendimizi haklı çıkarma beklentisi, canlılığımızı karşılığında feda ettiğimiz bir cenazede eğlenmek beklentisi. Teknolojik gelişmelerin insanların hayatlarını sadece kolaylaştırmadığı aynı zamanda onları umursamadıkları sınırsız bilgiye, şeffaflaşmaya, teşhire ittiği üzerine düşünmüyoruz. Zira zihinlerimiz müstehcenliği herhangi bir şeyi saklayıp örtmeyen, herkesin gözü önünde cereyan eden açıklık ve şeffaflıkla bir tutuyor. Şeffaflık siyasette, sokakta, evde, her yerde makbul sayılıyor. Çünkü sırlarımız olmadığında, hepimiz dürüst oluyoruz. Olmadığımızı bilsek de böyleymiş gibi hissetmek istiyoruz. Hep mutlu, olumlu, pozitif. Böylece iyi-kötü, olumlu-olumsuz, temiz-kirli gibi zıtlıklar ve ayrışmaya elverişli fikirlerimiz müstehcenliğe karşı duruş sergilediğinde muhataplarımızın zihninde muhafazakâr ve mutaassıp algılanabiliyoruz. En ufak kapanma, gizlenme, yalnız kalma talebinin; unutulma, silinme, görmezden gelinme anlamına geldiğini bize internet öğretiyor.

Elbette felsefeye çok yatkın olmayan bir toplumun bireyleri olmamızla açıklayıp kolaya kaçabiliriz. Bir duygunun, fikrin, eylemin bize yakınlaşmasını, onun üzerinde üzülme, büyümeyi reddediyoruz. Hasılı bir şeyleri gizlemenin, örtmenin, saklamanın, ertelemenin, olumsuz anlamını kavramak suç gibi geliyor. Günümüzün tatminsiz, sınırsız mutluluk, olumluluk, şeffaflık mecburiyetine dayanan toplumunda reaksiyoner bir bakış olması kaçınılmaz.

Çağımız kısa aralarla pek çok farklı biçimde anılmayı başardı. Postmodern, metamodern, hakikat sonrası (post-truth), mahremiyet sonrası (post-privacy) gibi kavramlar havalarda uçuşuyor. Amiyane tabiriyle “woke-uyanış” kültürü dediğimiz şeyin bir diğer yansıması bu. Aynı lokmayı, farklı isimlerle çiğneyip durmak veya en beylik kavramlardan başlayarak bilincimizdeki her bir kavramın adını değiştirmek veya yeni kavramlar uydurmak. Uydurukçuluğun sonu, bireylerin, kendini konumlandırmayı tahayyül etmediği sivri uçlarda kendilerini bulmasına sebep oluyor. Uzaklaşıyoruz.

*Facebook ve Photoshop çağının insan simasını tamamen sergi değerinde kendini bulan bir eser*³ haline getirmesiyle toplum artık yakınlık arzusunu kaybedip yakın ilişkilere karşı kayıtsızlaşan bir kişiliği benimsemeye başladı. Sanki kendimiz de bu yeni sözde arzu

¹ Byung-Chul Han – Şeffaflık Toplumu, Metis Yayınları, Sf. 30

² Byung-Chul Han – Eros’un İstirabı, Metis Yayınları, Sf. 35

³ Byung-Chul Han – Şeffaflık Toplumu, Sf. 26

nesnesinin bir oyuncuğu değilmişiz gibi kuş bakışı görmeyi deneyelim. Sosyal medya hesaplarımızdaki sanal ve adıyla müsemma “akışkan” “akış” içerisinde önümüze düşen iletiler vardır. Sokakta yerde düşüp ölen insanlara kayıtsızca bakanlar, şiddet eylemlerine engel olabilecekken onu kameraya almayı tercih edenler; özellikle pandeminin hızlandırıcı etkisiyle insanların sosyalleşmek için fiziki benlikleri yerine sanal benliklerini pekiştirip görünmez “ağlar” üzerinden birbirleriyle yakınlaşan, pijamasını giyinmiş sırtüstü yatarken bilgi kalabalığından seçtiği herhangi bir enformasyon üzerinden erdemli gözükmeye çalışanlar. Fikirlerini, giyimlerini, tatillerini, yemeklerini, her şeylerini aslında hiç umursanmama ihtimaline rağmen boşluğa boca eden bu insanlar biz değilsek, kim? Ortaya koyulan bir iradeden bahsedilebilir mi? Yoksa tam bir iradesizlik hali mi?

Leslie Farber yaşadığımız devri “*bozuk iradeler çağı*” olarak adlandırırken⁴ aslında kastettiği nedir? Pornografinin bütün bunlarla bağlantısını çözemiyoruz. Ancak üzerimize teklifsizce, olabildiğince açık, gizlisi saklısı olmayan bir hayatı boca eden internet ve teknolojinin sadece duygusal boşalım maksadını fersahlarca geçip irademizi elimizden aldığını ve bu radde şeffaflığın getirdiği müstehcenliğin her yanımızı kaplamış pornonun kendisi olduğunu anlayamıyoruz.

Yemeden önce ve yedikten sonra fotoğraflarını paylaşmakla başladığımız yemek pornolarımız artık ürünlerini satmak isteyen restoran sahiplerinin süslü tabakları, et kesim gösterileriyle taçlandı. Gittiğimiz mekânlar, tatil yaptığımız yerler, giydiğimiz elbiseler, okuduğumuz kitaplar, varsa çocuklarımızın eğitim hayatı, siyasi görüşlerimiz, dünya görüşlerimiz, cinsel eğilimlerimiz dahil gizlediğimiz hiçbir şey kalmayana kadar “beğen” tuşuna basıp paylaşım yapmaktan geri duramıyoruz. Kurumsal firmalar gibi bayram kutlayanlardan, ölüm ilanlarını sosyal medya ortamlarında paylaşanlara derin bir skala var artık. Taziyelerini 1’ler ve 0’larla iletmeyi yeterli bulanların daha sonra cenazesine gittiği şahsın tabutuyla fotoğraf çekinen kişiyi alabildiğine yererek kendi şeffaflığının üzerini örtebilmesini mümkün kılanlar yine bizleriz. Evet, uzaklaşıyoruz. Gördüğümüz her gönderi, beğenilerimizi sunarak fikren katıldığımızı iddia ettiğimiz her bir başkasının fikri, bizi toplumdan, gerçek ilişkilerden, sokaktan, ötekilerden uzaklaştırıyor. Anthony Storr’un *sevilemez olduğu kanısında ve yapılan eleştirilerle kendine saldırıldığı ve aşağılandığı duygusunda olduğunu belirttiği*⁵ şizoid karakterlere dönüşüyoruz. Toplum bizi anlamıyor, arkadaşlarımız -ki pek çoğu sanal-söylediklerimizi algılamaktan uzak, yaşadığımız ülke bizler için bir cehennem -ki muhtemelen politik doğruculuğun dünya toplumlarına attığı en sağlam kazıktır- ve insanlar kötü. Mizantropi artık entropinin önüne geçmiş durumda. Yan yana aynı kafelerde, restoranlarda, sinema salonlarında hatta evlerde oturduğumuz insanlar bizlere hiç olmadığı kadar uzak.

Rollo May epey önceden çok güzel bir cümleyle durumumuzu öngörmüştü. “Şizoid insan, teknolojik insanın doğal bir ürünüdür. Bir yaşam biçimidir ve giderek yaygınlaşmaktadır.”⁶

Her şey bu kadar şeffafken, herkes birbirinin mahremiyetini karşılıklı rıza ilişkisi çerçevesinde delik deşik edip tüketebiliyorken, sırların, gizemlerin biteviye çözülüp alenileştiği oranda aleladeleşen hayatlarımıza rağmen nasıl oluyor da pornografinin bizi kucakladığı gerçeğini kabul edemiyoruz? Çünkü panoptikon, artık her bireyin kendi sosyal medya hesabına dönüşmüş durumdadır. Görmek istemediğimiz paylaşımları sınırlandırabildiğimiz, görmek zorunda olduğumuz reklamları özelleştirebildiğimiz, tanım

⁴ Rollo May – Aşk ve İrade, Okuyan Us Yayınları, Sf. 14

⁵ Rollo May – Aşk ve İrade, Sf. 15

⁶ Rollo May – Aşk ve İrade, Sf. 15

itibarıyla ifade özgürlüğüne sahip olduğumuza inandığımız ancak kontrollü bir muhalefetin enstrümanlarına dönüşmemizi aşırı şeffaflıktan fark edemediğimiz, tek kişilik güzide hapishanelerimizi kendi ellerimizle inşa ettik, ediyoruz. Profil fotoğrafları seçip kendimize ait tanımlayıcı cümleler ve imgeler bırakıyor, sinyallenmiş erdemler, üzerine basa basa bağıracağımız sahte hakikatlere saplanıyoruz. Totaliter bir rejimin bizi hapsedmesine, üzerimize faşizm boca etmesine pek de ihtiyacımız kalmadı. Çünkü panoptikonumuzdan kafamızı her çıkartışımızda kümelenmiş grupların faşizmiyle yüzleşmekten faşizmin ne olduğunu kavrayamaz hale geldik. Hem uzaklaşıyor hem taraflaşıyoruz. Keskinleşiyor, sivriliyoruz.

Neticede tam da yazarının betimlediği gibi bakışın, gördüğü her şeyle rastgele ilişkiye girmesi fahişelik olduğundan bireyler artık şizoid fahişelere dönüştü. Byung-Chul Han eksik bir değerlendirmeye pornografinin sadece cinsel yönünü ele alarak onun aşkı yani Eros'u öldürmekle kalmayıp cinselliği öldürdüğünü de söyler.⁷ Kastettiği katiller, maruz kaldığı her bilgiyi her görüngüyü mercek altına alıp onu daha da şeffaflaştıran, alenileştiren, insandan, hakikatten uzaklaştıran bireylerdi.

Kimlik duygumuzu aldığımız kültürel değerler silinirken tüm dünyanın sahte bir “uyanma” etkisinde yeni terimler bulması, eşyayı, şeyleri yeniden adlandırması kaçınılmazdır. Çünkü kayıtsızlaşıyoruz. Hepimiz “uyanıp aydınlanan” birer sosyal adalet savaşçısına dönüştürülmek istiyoruz. Ancak silinen kültürel değerlerimiz bizleri kimliksizleştiriyor. Gerçek yaşamdan uzaklaşmakla kalmayıp kendimizi de tanıyamaz hale gelince de sonsuz bilginin kucağına düşüyoruz. Çünkü bilinç dışında baş edemeyeceğimiz kadar yoğun bir enformasyon bombardımanı var. Aydınlanırken gerçek duyguları yaşayamaz hale geliyoruz. Maruz kaldığımız psikolojik bozuklukları Instagram’da izlediğimiz kısa videolarla gidermeye, anlamlandırmaya çalışıyoruz. Veya bir sosyal medya paylaşımında kendi hakikatimizi, kaybettiğimiz kimliğimizi bulmaya çalışıyor, kültürün yerine, küme veya klanın değerlerini koymaya çalışıyoruz. Mağaradan ikinci veya kaçıncı çıkış bu? Yeniden bir kültür oluşturmak için kimliklerinden feragat edenler biz mi oluyoruz, yoksa ortada oluşacak bir kültür bile yok mu, bilmiyoruz.

Bazen Merkür terse gidiyor, bazen ise bir doktor veya terapist bize kısacık bir sürede “şunlar sende varsa, bu olabilirsin” diyor. Doğrulama ihtiyacı hissetmiyoruz. Çünkü artık tüm bilgi erişilebilir. Doğru veya yanlış olmasının önemi yok. Gözümüz seğiriyorsa Google’a “gözüm neden seğiriyor” yazıp kendi teşhisimizi koyuyor, arama motorlarına yazdıklarımızı, izlediğimiz videolarımız veya görüntülediğimiz sosyal medya iletileri sayesinde gerçek birer insan olmaktan çıkıp, reklam dağıtımına uygun hesaplanabilir bir veri kümesine dönüşüyoruz. Sağlık verilerimiz attığımız adımlardan nabız sayımıza kadar birer veriye dönüşmüş durumda. On beş sene öncesinde tartışmaları süren “Büyük Veri” bizim küçük verilerimizin toplamından başka bir şey değilmiş meğer.

Çırılçıplak ve korumasızız.

Navigasyon verilerimiz tatil alışkanlıklarımızı ele veriyor. Paylaştığımız görüşlerimiz siyasi partilerin reklam kampanyalarını yönlendirmek için kullanılıyor. Yemek zevkimiz belli. Kimlik bilgilerimiz ve numaralarımız tanımadığımız ellerde seyir halinde. Okumaktan hoşlandığımız türler ve yazarlarının kitaplarının reklamları düşüyor önümüze. Alışveriş tercihlerimiz, aldıklarımız, sattıklarımız, para hareketlerimiz hepsi bir tık uzağımızda. Belki

---

⁷ Byung-Chul Han – Şeffaflık Toplumu, Sf. 41

öyle bir an gelecek ki hepsi birden şimdi yakınlaşmak isteyemeyeceğimiz kadar uzaklarda olacak. Yaşayan makinelere dönüşüyoruz. Göçmenler, sokak hayvanları, futbol maçlarında sergilenen sembol hareketler, suikastlar derken sahte hakikat çağından fırlamış gibi her gün daha da beterine maruz kaldığımız, sosyal medya muhabiri kılığındaki muhabirler ve onların espionajlarıyla yaşamaya çalışıyoruz. Peki, neden? Neden bunca kayıtsızlık ve duygusuzlukla kaygılarımızı bastırmayı umut ediyoruz? Asıl kaybetmekte olduğumuz şeyi neden umursamıyor, sohbet robotlarına verdiğimiz komutlarla aslında varoluşumuza dair hangi meselenin devir teslimini yapıyoruz?

Chul Han'ın pornografinin Eros'u öldürmeyle ilgili tespitindeki eksiklikte yatıyor cevabımız. Eski Yunan Mitolojisinde Eros'un neyi sembolize ettiğini pas geçmesinden dolayı yorumun eksik olduğunun altı çizilmelidir. Gerçekten de eski mitolojide Kaos, Gaia ve Tartarus'la birlikte Eros dört asıl tanrıdan biri olup sonradan değiştirilerek bürüdüğü kılık gibi sevgi ve libidoyu temsil etmekle kalmıyordu, Rollo May'ın aktarımına göre Joseph Campbell'a göre de Eros aynı zamanda ilk ata, yaratıcı tanrıydı. Hatta mitin anlatısında kadın ve erkeğin burun deliklerinden onlara yaşam üfleyen Eros'un ta kendisiydi.⁸

Mitlerin sadece iyi vakit geçirmek için uydurulmuş hikâyeler olduğunu düşünme saflığına kalkışacak değilim. Zira Eski Yunan'ın veya diğer eski uygarlıkların, evreni, dünyayı, yaşamı anlamlandırmak için kullandığı sembolizmin, arketip kavramının az çok bilincindeyiz. Elbette Eros aynı zamanda erotizmi, libidoyu, sevgiyi temsil etmeye devam eder, ancak bu kavramların tamamı aynı zamanda insan varoluşunun, yaratılışının temelinde yatan cinsel eylemin sonucudur. Pornografi, sadece şeffaf, müstehcen cinsellikle değil aynı zamanda mümkün olduğunca sorunlu ve sınırsız bir yakınlaşma imgesi üzerinden, insanın kendisinden, sevgiden ve en önemlisi yaratma gücü ve cesaretinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır.

Bugün sohbet yapay zekâlarına teslim edilmiş yaratma gücü ve cesareti, insanların hayatlarını kolaylaştırma temrini altında onu Eros'tan uzaklaştırmakta, kayıtsızlaştırmakta, çırılçıplak soyup ifşa edilecek hiçbir şeyi kalmayana kadar onu tüketmektedir. Varlığımızın temelindeki birlik, beraberlik, yakınlaşma dürtüleri silinip zihni yapay zekâyâ; bedeni, görsel varlığı, düşünceleri, sosyal medya paylaşımlarına; eylemleri internet sitelerinin, alışveriş uygulamalarının, dünya çapındaki ağ üzerinde çöreklenmiş örümceklerin tahakkümüne teslim edilmiş insanlar evrensel bir porno filminde çırılçıplak tükenmeyi beklemektedir. Beklerken de bir diğerini izlemekten geri durmamaktadır. Nietzsche Tanrı'yı çok daha önce ölü ilan etmiş olsa da doğru olmayabilir. Çağımız, Tanrı'nın ve insanın yaratıcılığının; erdem sinyalcisi politik doğrucu çılgınlıkların, ifşasını sahiplenerek hiçbir şekilde haksız olamayacağına iman etmiş kesin inançlıların, hayata dair her şeyin pornografisinde olumluluk, pozitiflik rüzgârları estirenlerin ayakları altında ezilerek yok edildiği çağdır.

Bir şeyler için uyanıp aydınlanacaksak, önceliğimiz bu olmalıdır.

Tamer Sağcan, "Porno Her Yerde: Tükenen Toplum"

<https://www.fikirtepedi.com/psikoloji/porno-her-yerde-tukenen-toplum/> (Yayın Tarihi: 25 Temmuz 2024).

---

⁸ Rollo May – a.g.e. Sf. 78